

Wiki, den er altid god!

Afgangselevs faglige læsning på internet – med fokus på den kildekritiske dimension

HENNY DALSGAARD STOUBY, LEKTOR I DANSK VED VIA UC, LÆRERUDDANNELSEN I ÅRHUS

I Fælles Mål for dansk 2009 er et af trinmålene efter 9. klassesetning, at eleverne kan, "foretage målrettet og kritisk søgning af faglitteratur i digitale medier til opgaveløsning". At søge kritisk på internettet er imidlertid en meget sammensat kompetence, som kræver mere af undervisningen end "gode søgeråd". Når vi søger efter brugbar information på nettet, er det en læsesituation præget af stor hastighed og læsning af en mængde forskellige genrer og modaliteter. Artiklen argumenterer for, at vi må revitalisere arbejdet med kritisk kommunikativ kompetence i det hele taget, hvis eleverne skal formå at leve op til målsætningen. De afgangselever, der var informanter i den undersøgelse, som udgør grundlaget for artiklen, havde nemlig retorisk bevidsthed om, at de skulle være kritiske, men de var ude af stand til at udmønte deres viden i en hensigtsmæssig praksis. Afgangseleverne søgte at reducere kommunikationssituationens uoverskuelighed ved at lede efter kendte genresignaler og leksikalignende tekster. De ledte efter 'fakta', men havde et meget utilstrækkeligt beredskab i forhold til at afgøre teksters 'neutralitet', og de undersøgte aldrig, hvem afsenderen var.

En undersøgelse af afgangselevs kildekritiske bevidsthed

...den store danske. Nej, det kommer bare til at handle om den danske kommunisme, og det har altså ikke så meget... Der står også, at det er noget med samfund, jura og politik... Nej, hvor kedeligt.¹

Ja, det kræver megen viden om verden og megen viden om tekster at navigere hensigtsmæssigt i internettets store, dybe teksthav. Screenshotet her er et link fra første linkside i en søgning på ordet *kommunisme*, og kommentaren er uddrag af en gruppe afgangselevs overvejelser over, om de ville anvende dette site som kilde til besvarelse af en opgave i samfundsfag. Opgaven lød: *Du skal lave en opgave, hvor du undersøger, hvad kommunisme er, og du skal skrive*

en halv side, som du skal medbringe til samfundsfagtimen i morgen. Du skal nu søge på nettet og vælge hvilke tekster, du vil bruge som kilder.

Situationen er ikke autentisk, men en del af en mindre kvalitativ undersøgelse af afgangselevs kildekritiske bevidsthed, når de anvender internet i skolesammenhæng. Undersøgelsen udførte jeg i foråret 2009 sammen med min kollega Helle Bonderup Grene². Vi ønskede at få en mere systematiseret viden om afgørende faktorer for elevernes valg af kilder. Vore informanter bestod af to elever af hvert køn. De var udvalgt ud fra deres læsestandpunkt, som for alles vedkommende var middel. Vores undersøgelsesdesign bestod i at udarbejde to fiktive, men tilstræbt autentiske skoleopgaver til eleverne. Den ene opgave havde form som forberedelse til en samfundsfagtime, den anden havde form som forberedelse til en projektopgave³. Desuden var opgaverne formuleret omkring ideologisk kodede emner og problemstillinger, som vi vurderede egnede til i særlig grad at anskueliggøre

kildekritisk bevidsthed. Ved hjælp af egnet software overvågede vi elevernes søgninger og deres samtale undervejs. Efterfølgende gennemførte vi et semi-struktureret interview med deltagerne. Vi er bevidste om, at den karakteristisk af afgangselever som denne artikel vil formidle er skrevet på baggrund af iagttagelse af et begrænset antal informanter, men vi anser det for betydningsfuldt, at det samlede indtryk er så homogent, som det må siges at være.

Internettet er en ny tekstudfordring
Internettet anvendes i stigende grad som fagtekst i skolearbejdet. Enhver underviser eller bibliotekar ved, at elever på de ældste trin meget hellere 'googler' end tager en fagbog, en artikel eller et leksikon på hylden, som man var henvist til tidligere. Dette er ikke et uskyldigt skifte, for når fagteksten søges på internettet, bliver eleverne deres egne forlagsredaktører, bibliotekarer og undervisere. Alle kvalitative 'gatekeeperfunktioner' er fraværende.

Webtekster adskiller sig på afgørende punkter fra fagbøger. Mængden af

valgmuligheder, de mange holdninger og de forskellige abstraktionsniveauer gør kommunikationen kompleks. Underholdning, informationer og nyheder flyder sammen i en strøm. Det er mere end nogensinde nødvendigt for eleverne at ville noget med deres læsning, og at være sig adækvate læsestrategier bevidst, så de ikke drukner i dette mylder af intentioner.

Eleverne må kunne håndtere multi-modale udtryksformer med nye kombinationsmuligheder i brugen af billede, lyd og tekst. Og teksterne er ikke "hjælpsomme", som det ofte er tilfældet i fagbøger. I internettets ægte skærmtekster⁴ bryder illustrationer, menuer, ikoner og separate tekstelementer den lineære struktur, og dette grafiske udtryk stiller store krav til læserens inferenskompetence.

Den kildekritiske dimension - at stille spørgsmål på en systematisk måde

Stadig mere tilrettelagt kommunikation (spin osv.), individualisering, markeds-gørelse og uigennemskueligheden i 'det overvældende teksthav' gør, at alles forudsætninger for at deltage i et aktivt medborgerskab er blevet vanskeligere, derfor er det nødvendigt igen at fokusere på *de kritiske kommunikative kompetencer*, som siden 80'erne har været ned-tonet i danskfaget.⁵

Over halvdelen af Internettets sider er kommercielle, alene det faktum gør, at vi må lære eleverne at kunne identificere tegn på kommercielle interesser i en henvendelse.

Vores forståelse af kildekritik er hentet hos socialsemiotikeren Julie Freshette.⁶ Ud fra kernebegrebet media literacy beskriver hun, hvilke kompetencer et ungt menneske må besidde for at kunne navigere kritisk på internettet, og hvilke udfordringer der derfor stilles til undervisningen.

At være kritisk indebærer først og fremmest evnen til at stille spørgsmål på en systematisk måde. Media literacy begynder, når læseren mentalt stiller spørgsmål til medieret information. Og udvikling af media literacy indebærer tilegnelse af redskaber gennem hvilke, man kan forholde sig til politiske, kulturelle, histo-

riske, økonomiske og sociale problemstillinger i medierne.

Hun lægger vægt på, at unge får øjnene op for, at information på nettet aldrig er værdifri, og at man må lære at kunne aflæse spillet mellem form og indhold i den særlige fremtrædelse, tekster har på internettet.

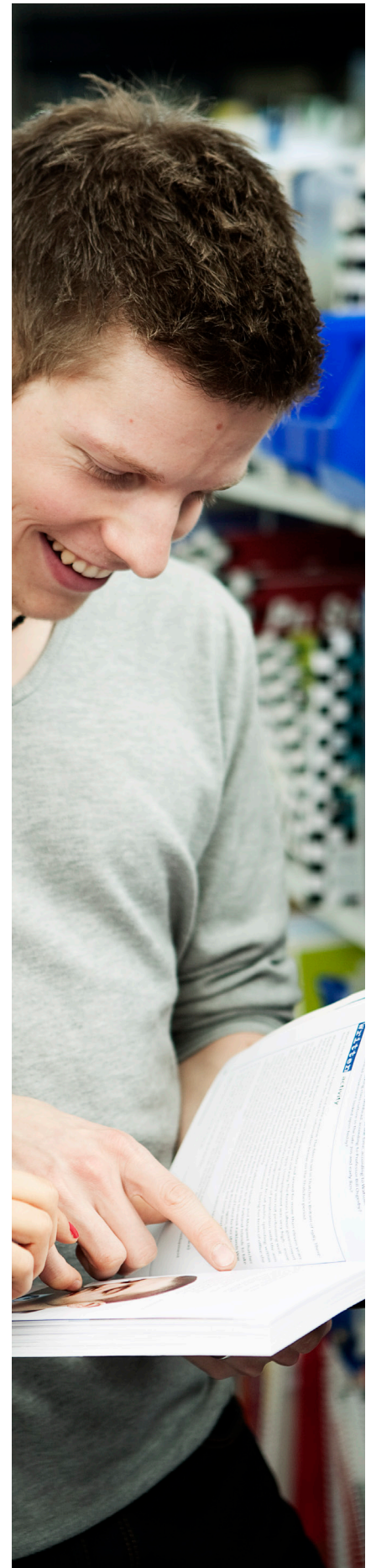
Hun formulerer „eight key media literacy concepts“, dvs. de forståelser og indsigter en kommunikationskri-tisk kompetence må bygge på og tage udgangspunkt i.

1. Tekster i medierne er ikke objektive gengivelser (heller ikke billeder/ film), men konstruktioner.
2. Tekster i medierne konstruerer virkeligheden.
3. Konsumenterne forhandler mening – de medskaber den.
4. Tekster i medierne medbestemmes af de politico-økonomiske produktionsforhold.
5. Tekster i medierne er ideologiske og værdibårne.
6. Medierne har sociale og politiske implikationer.
7. Form og indhold er tæt forbundne.
8. Hver platform har en unik æstetisk form⁶

Julie Freshette deler de kritiske kompetencer i tre områder:

a. Media content literacy

Evnen til at forholde sig kritisk til det indhold vi møder på internettet. Herunder at kunne forholde sig til det ideologiske niveau og spørge kritisk til de ideer og emner, der er tilgængelige på internettet, men også have øje for hvilke 'absences and silences', der eksisterer, dvs. hvad man ikke kan finde.

b. Media grammar literacy

Undervisningen må befordre nysgerighed over for internettet som kommunikationsteknologi. Dette indebærer bl.a. at kende til grafisk design og grafiske principper, så eleverne bedre forstår, at æstetiske fænomener som farveholdning osv. er meningsskabende. Eleverne må lære at stille sig spørgsmål som: Hvilke medieelementer er anvendt med henblik på at kommunikere, og hvorledes er de organiseret?

c. Medium literacy

Viden om medier fx internettet i et historisk og funktionelt perspektiv. Her tematiseres evnen til at vurdere teknologierne i forhold til hinanden, at sætte spørgsmålstejn ved om informationen, som findes, er unik for internettet eller tilgængelig på tryk eller andre ikke-internetbårne ressourcer. Ved at skelne mellem forskellene på print og elektronisk ressource kan elever bedre forstå, hvorledes form og indhold er relateret i hvert medie.

Retorisk, rituel og udøvende kompetence

I beskrivelsen af afgangselevernes kildekritiske kompetencer har det været nødvendigt at differentiere kompetencebegrebet, for det viste sig, at der var meget stor forskel på, hvad eleverne var i stand til at udtrykke i de interview vi gennemførte, og den søgeadfærd vi kunne iagttage hos dem. Det har vist sig produktivt at skelne mellem:

1. Retorisk kompetence:

Eleven kender til kildekritiske begreber og kan diskutere forhold omkring kildekritiske spørgsmål på nettet. Men der er netop tale om retorik og ikke handling, dvs. at bevidstheden ikke omsættes i en adækvat praksis.

2. Rituel kompetence:

Eleverne udfører rituel forskellige typer af kildekritiske kontroller, eftersom krav på sådanne kontroller eksplicit er blevet stillet i undervisningen.

3. Udøvende kompetence:

Eleverne udfører forskellige typer af kildekritiske kontroller som en integreret del af deres selvstændige arbejde. Den kildekritiske bevidsthed er således omsat i adækvate handlinger.⁷

Bottom-up eller top-down?

Man kan skelne mellem tre søgestrategier⁸:

- Top-down strategi: En bred søgestrategi (general search)
- Bottom-up strategi: En smal søgestrategi (a specifik keyword)
- Mixed strategi: Top-down og bottom-up strategier i samme søgeforløb

Forventeligt åbnede de elever, vi fulgte, som en rygmarvsstyret bevægelse søgemaskinen Google, og de angav i samtalerne, at de altid vælger at 'google' såvel privat som i skolerelaterede sammenhænge.

Og de anvendte alle en udpræget top-downstrategi. De forholdt sig ikke særligt undersøgende til det felt, de skulle i gang med, og de forberedte ikke deres søgeforløb. De gik 'lige på' og valgte i alle søgninger uden udtagelse søgeord, som kunne findes direkte i opgavens ordlyd. Dette gjaldt også, selv om de ikke umiddelbart forstod denne ordlyd. De valgte desuden oftest at søge på et enkelt ord, og fik derfor et meget bredt søgefelt at forholde sig til.

Søgeforløb som disse får en explorativ eller associativ karakter, idet de links og sites, de møder under søgningen, 'bygger op' til deres stof til opgaven eller deres projekt. Denne søgeadfærd kan være hensigtsmæssig, hvis man ønsker henholdsvis at afgrænse et felt eller at finde inspiration til en videre og mere specifik søgning. Denne inspiration opstod også i visse tilfælde intuitivt, men var ikke en del af en kalkuleret og struktureret søgeadfærd hos eleverne. Med hensyn til valg af søgeord vil det være afgørende, at eleverne kender forskel på emneord og nøgleord. Emneord beskriver dokumentet, mens nøgleord findes i dokumentet. Denne skelnen kendte eleverne tilsyneladende ikke. De overvejede aldrig, hvad der kunne stå i de tekster, de ledte efter.

Hvilke links skal jeg vælge?

Alle elever kendte til googlesøgemaskinens funktion. De vidste godt, at google-robotterne sorterer links efter hvor hyppigt søgeordene forekommer, og hvor ofte det enkelte link er valgt af

andre brugere med samme søgeord. De forholder sig således, stort set, heller aldrig til andet end den første linkside. En linkside er en overordentlig elliptisk tekst med få tegn (fragmenter), som man hurtigt må afgøre, om man vil undersøge nærmere. Når eleverne fragmentlæste, var det, de kaldte 'overskriften' dvs. selve det blå link, og de få linjer tekst lige under, det vigtigste orienteringspunkt. Men de var også retorisk set opmærksomme på, om et site var privat produceret. I praksis var det imidlertid ikke udslagsgivende for valg af kilder. Et par af dem valgte nemlig en elevproduceret tekst, som deres kernetekst.

Nogle af eleverne havde haft bibliotekarer på besøg. De havde demonstreret, hvordan det afsluttende led i url'adressen kan være et tegn, de skal være opmærksomme på (.com, .org eller landekode). Men søgeråd som dette tillegnes ikke ved blot og bart at nævnes. Det fungerede rituel for dem, og de magtede ikke at omsætte søgerådet i en hensigtsmæssig kildekritisk praksis, idet de gav udtryk for at .com og landekoder som helhed er troværdige, mens man må omgås .org med varsomhed.

...den ville være god- information.dk. For det første så står der information. Det er altid godt. Og så dot.dk. Det betyder, at den er dansk ...ellers så står der jo org. eller com. De er ikke lige så troværdige som dansk.

I afslutningen af artiklen argumenteres for, at denne værktøjsprægede tilgang til søgning ikke holder didaktisk. Der skal mere til.

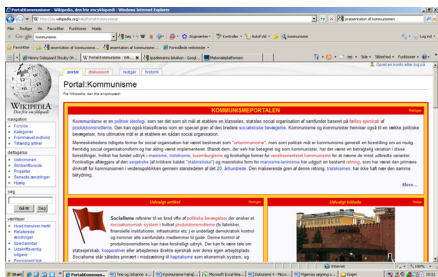
Spørgsmålet var ikke: Kan jeg stole på denne tekst? Men: Kan jeg overskue denne tekst?

Læseprocessens hastige natur kræver, at eleven *hurtigt* formår at vurdere en websides læsbarhed, læseværdighed og læselighed. I praksis var websiden for alle elever det de kunne se umiddelbart. Som helhed scrollede de meget lidt ned. De orienterede sig hurtigt i paratekster som overskrifter og underoverskrifter og den indledende brødtekst. Hvis relevant information således ikke kunne

læses på skærmen umiddelbart, så de det ikke, men gik hurtigt videre. Det blev meget hurtigt klart for os, at det, der afgør, om de vælger at printe en side, slet ikke er knyttet til tekstens læseværdighed, men i langt højere grad knyttet til tekstens læselighed og læsbarhed. De søger kort og godt efter noget, de kan overskue.

Det kildekritiske kompetencebegreb, vi har indkredset (læseværdigheden), som indebærer at stille spørgsmål til tekstens interesser, værdier og hensigter, spillede stort set ingen rolle for elevernes valg af kilder. De undersøgte således aldrig, hvem afsenderen til et givet website var. De kunne retorisk i de gennemførte interviews udtrykke, at man måtte undersøge, hvem afsenderen var, men ingen gjorde det i praksis. *De talte overhovedet ikke om det i deres søgninger.*

Den afsenderbevidsthed, de havde, var fortrinsvis knyttet til det givne sites æstetiske udtryk. Det var en del af elevernes rituelle bevidsthed at forholde sig til et givet sites æstetiske fremtrædelsesform, når de afgjorde troværdigheden. For mange farver gør eksempelvis et site utroværdigt. Det må ikke se 'hjemmelavet ud'.

Portal: Kommunisme Wikipedia ...jeg er lidt skeptisk overfor den portal der... den ser meget rodet ud...det er alt det røde... den er forvirrende med alle de farver... Når vi ser på kommunisme så vil jeg gerne have en konkret kommuneside i stedet for citater og alt muligt mærkeligt socialisme står der også noget om.

En begyndende kritisk literacy kunne desuden spores i det faktum, at de foretrak at anvende websites (ex. Sundhedsstyrelsens site), som de via undervisningen eller andet har kendskab til og anvender hyppigt. De har erfaring for, at 'de virker'.

Leder efter genkendelige genretræk

De elever, vi fulgte, havde tydeligvis problemer med den del af læseforståelsen, der er knyttet til genrekendskab. Fordi de manglede adækvat media grammar med hensyn til internettet, var de henvist til at overføre genrebegreber fra mere kendte kommunikationssituationer, fx manchet, brødtekst, indholdsfortegnelse, når de orienterede sig på et website. Hvis et site i overensstemmelse med hypertekstens muligheder fremtræder for fragmentarisk, undgår de den. I deres søgen efter overskuelighed hæfter de sig i stedet ved kendte genrebetegnelser som 'artikel'. Hvis genren var eksplicit nævnt, havde det betydning for dem.

En vigtig del af det kildekritiske beredskab vil i kommunikationssituationer som denne være knyttet til genrekendskab i den forstand, at de må kunne afgøre, om tekster er beskrivende, argumenterende, informerende etc. Det forholdt de elever, vi fulgte, sig slet ikke til. De havde simpelthen ikke et genreberedskab, der gjorde dem i stand til at skelne forskellige tekstbehandlinger fra hinanden. For at kompensere for dette ledte de efter ord som *ekspert, fakta, information* og *undersøgelse*. Hvis ord som disse stod på siden, så tog de det for pålydende givet. De stolede på, at når der stod information eller fakta, så var det ensbetydende med troværdig og nøgtern information.

'Kommunismen er en helt ny idé i Europa'

Alternativ eller regression? At det parlamentariske demokrati er den mindst ringe samfundsindretning har længe været en selvfølgelighed. Men nu undsiges det af filosoffer som Alain Badiou og Slavoj Zizek, der håber på en genfødsel af et gammelt revolutionært projekt - kommunismens comeback

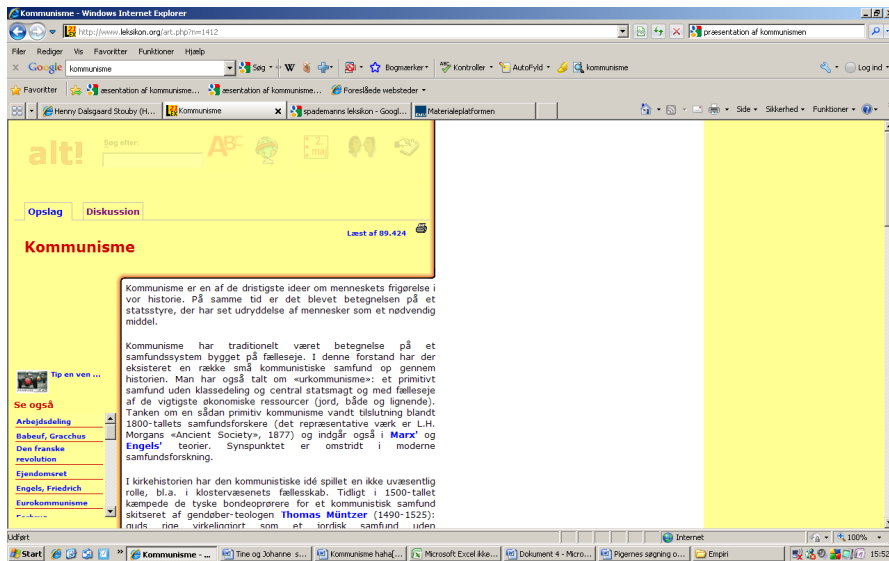
Nykommunisme. -At genopfinde Lenins arv i dag er at finde tilbage til

.. den ligner mere sådan en artikel, som er lige til at gå til ...ja så kan man læse nedad i stedet for at læse rundt, hvis der er alle de bokse der...Uha...så var den bare lang. Den ville jeg kun tage en lille smule af.

Wikipedia og andre 'leksikaligende' tekster

Verbet *at overskue* og adjektivet *overskuelig* optrådte med bemærkelsesværdig hyppighed i både samtalerne under søgningerne og i de to interview.

'At kunne overskue' synes, som sagt, at være det altafgørende parameter, når eleverne søger tekster, de kan printe og anvende som kilder.

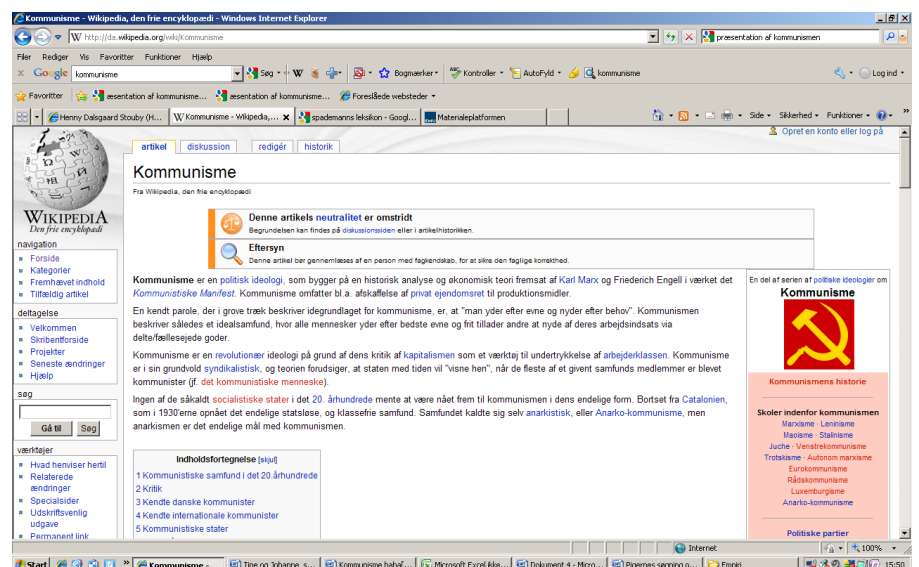
Leksikon.org... Sådan en som den der plejer at være god... Det plejer at være meget troværdigt... Også fordi det bare handler om det, ikke alt muligt andet... det minder lidt om Wikipedia på en eller anden mærkelig måde, og det kan godt være, at der måske er lige så meget tekst, som der var i den anden, men det ser meget mere overskueligt ud, fordi den ikke er så stor – det kan godt være at den er længere nedad, men den er meget mere overskuelig. Så den ville vi også bruge – helt sikkert. Det betyder meget, at en side er overskuelig, fordi hvis man skal til at sidde med en stor opgave og så er den bare så bred her og bare lang her (Viser skærm bredden med hænderne – og en lang tekst vises ved at bevæge armene, som en scrolling ned ad siden) ...så kan jeg slet ikke koncentrere mig om det overhovedet.

Men sites som leksikon.org kan være 'katten i sækken' for eleverne. Om sitet angiver eleverne, at de er blevet præsenteret for dette website i skolen og flere gange har brugt det. Overskueligheden gælder imidlertid kun det ydre, da en af de sider de valgte at printe fra leksikon.org har et lixtal svarende til en akademisk tekst. Leksikon.org er et website, som angives at være stærkt ideologisk ladet og ikke-neutralt, jf. sitets valgprog 'Tvivl på alt' og den baggrundstekst, som ligger lettilgængeligt på sitet. Eleverne

bemærkede ikke disse oplysninger og udnyttede altså heller ikke her de muligheder websitet giver for vurdering af troværdigheden. I deres

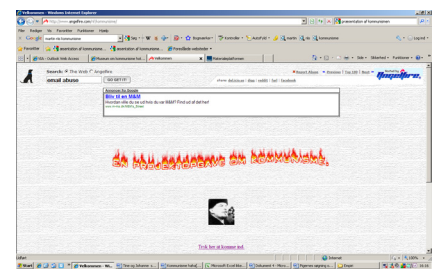
forsøg på reduktion af kompleksiteten søger eleverne efter 'leksikaligende' tekster i et kondenseret sprog, som de kan overskue. De talte, som nævnt, i søgningerne vedholdende om at finde 'grundfakta', 'fakta', 'info' osv. De prioriterede derfor opslagsværker som Wikipedia og leksikon.org.

Wikipedia, det er en meget troværdig side, så den tager vi... Det er en side, som vi altid kan finde på at bruge. Ja, hvor der altid står et eller andet. Fx her på allerførste linje. Kommunisme er en politisk ideologi som bygger på historisk analyse og økonomisk teori fremsat af Karl Marx og Frederich (engelsk udtale)

Andre elevers opgaver

En nærliggende løsning med henblik på at skabe overskuelighed kunne være at downloade andre elevers besvarelser af samme opgave. Her vil der oftest være tale om kommunikation i øjenhøjde og teksterne vil være læsbare. Når der i et søgeresultat som 'kommunisme' findes et elevprodukt, er der da også noget, der tyder på, at mange faktisk anvender denne strategi. Når vi spurgte vore informanter, om det var en løsning, de greb til, svarede alle benægtende. 'Man tager da ikke sådan lige tager andres opgaver' i stedet for at løse den selv. Men i praksis var den mest velfungerende tekst for dem i samfundsfagsopgaven, en projektopgave skrevet af to drenge i 10.klasse. Drengene printede den ikke, men det gjorde pigerne, for som de sagde 'Den har ligesom det hele med'.

Oayhh en projektopgave om kommunisme.. 10.klasse.. vi kan jo godt prøve at se, hvad de har fundet ud af. Jeg kunne ikke finde på at tage deres opgave... Det ser faktisk okay ud. Øhhh vi skal ikke komme med et eller andet med flammer... Indledning, problemformulering, præsentation af kommunisme. Det er

selve opgaven...Den forklarer da meget godt. Der står sådan noget her om Rusland før...Ja og 1.verdenskrig. Der var også en masse om kommunisme der. .. Den er god. Rigtig god. Skal vi tage den? Ja, det synes jeg...Det er sådan kort fortalt det hele.

Samlet karakteristik af elevernes kildekritiske bevidsthed – retorisk, rituelt og udøvende

Et af kendetegnene ved den gode læser er, som bekendt, at han/hun er sig bevidst, hvornår forståelsen bryder sammen. Som det fremgår, manglede eleverne i deres søgeforsøg et bevidst forhold til deres egen læseformåen, og de valgte at printe vanskeligt tilgængelige tekster som leksikon.org. Disse tekster valgte de, fordi *de så læsbare ud*. Teksternes læselighed og læsbarhed løb sammen for dem. De magtede simpelthen ikke at håndtere denne sammensatte læseproces. Dertil var processen alt for uoverskuelig.

De fandt meget få kilder, og så var de tilfældige. Drengene angav meget hurtigt, at de havde stof nok. Og pigerne gav i interviewet udtryk for, at de mente, at denne første søgning på ét enkelt ord gav informationer nok til besvarelse af opgaverne, også projektopgaven.

De viser et meget utilstrækkeligt beredskab mht. til den kildekritiske dimension i læsningen. De glemmer i deres søgen efter fakta, at de websites, de finder links til, måske ikke tilbyder neutral viden, og de undersøger *aldrig*, hvem afsenderen er. De mangler tilegnelse af udøvende kompetencer mht. media content literacy, media grammar literacy og media literacy.

Den væsentligste indsigt i vores undersøgelse må siges at være, at eleverne retorisk set var fortrolige med begreber som troværdighed og kildekritik og visse procedurer forbundet hermed, men i praksis fungerede procedurerne rituelt, og det blev forestillinger om tekstens læselighed og læsbarhed og ikke dens læseværdighed, der blev udslagsgivende for valg.

En didaktisk udfordring

Undervisningen er på dette felt udfordret

på flere af didaktikkens kendte hv-spørgsmål, fx *hvornår* og *hvordan*. I Fælles Mål for dansk 2009 synes der på dette felt at være en tendens til *en lineær læseprogressionstænkning*, hvor den kritiske læsning knyttes til læsning på de ældste trin. Men også på dette fagområde vil *en spiralisk tænkning* svare bedre til udfordringen, for vores undersøgelse demonstrerer, i hvor høj grad den kritiske læsning er knyttet til grund-læggende elementer i læseforståelsen som genrekendskab og metakognition, og de genrer eleverne omgås på internettet, venter de ikke med at møde til de ældste trin. I den konstruktivistisk orienterede pædagogik arbejdes emne- og projektorienteret fra skolestart, og internettet anvendes af børn i allerede i indskoling.

Vore informanternes adfærd og tænkning peger desuden på, at undervisningen i kildekritik har været for *værktøjspræget og udvendig*. De var blevet undervist i informationssøgning, og kendte til en række af de gængse søgeråd, men det er slet ikke nok til at magte denne komplicerede læseproces. Der er ingen tvivl om, at undervisningen må bevæge sig væk fra denne værktøjstænkning over mod en mere omfattende tilgang, hvor informationssøgning betragtes som meningssøgning, og hvor kompleksiteten i højere grad får plads. *Relevans er altid knyttet til en situation*, så vi må på en langt mere overgribende måde integrere informationssøgning i den daglige undervisning, således at fokus kan blive på *seleksion og brug af information*.

Historisk har man i pædagogikken, præget af tiden, haft forskellige didaktiske forbilleder¹⁰:

1. **Det mimetiske forbillede – værkstedet** – mesteren er et forbillede for den lærende-metoden er samtale, retorik og argumentation
2. **Panoptikon – auditoriet** – katederundervisning med læreren som kontrollør

3. **Det operative ideal – laboratoriet** – eleven tester ideer, søger information på egen hånd

Arbejdet med internettet i skolen har hidtil overvejende været knyttet til laboratoriet, hvor eleverne gør sig erfaringer på egen hånd. Men noget tyder på, at didaktikken omkring disse nye tekster i højere grad må trække på **værkstedet** og **auditoriet**. Læreren, klasesamtalen og konkret opgaveløsning må med andre ord mere aktivt ind i billedet. Metodemæssigt vil der i forhold til denne overordentligt komplekse kommunikationssituation formodentlig være en del at hente i genrepædagogikkens modellerings-tænkning.

Noter

¹ Citatet stammer fra den undersøgelse artiklen bygger på: Afgangselevs faglige læsning på internet – med fokus på den kildekritiske dimension. Se www.videnomlaesning.dk. Det samme gælder de resterende citater anført med kursiv ud for de screendumps der illustrerer artiklen.

² Undersøgelsen er udført som et projekt i samarbejde mellem Nationalt Videnscenter for Læsning og VIA-UC; Læreruddannelsen i Århus i foråret 2009. Jeppe Bundsgaard har været vores vejleder.

³ Spørgsmålet lød: Du skal lave en projektopgave. I radioen har du hørt at mobiltelefoner kan være farlige. Det kunne du godt tænke dig at undersøge. Din problemformulering er derfor: Er mobiltelefoner farlige? Du skal nu søge på nettet og vælge hvilke tekster, du vil bruge som kilder – og printe tre af dem ud.

⁴ Ture Schwabs skelner i bogen tekst.no mellem to typer tekst på internet: re-publicerede tekster – som er en betegnelse for tekster, der tidligere har været eller kunne have været offentliggjort i analoge medier, typisk en wordfil, og så ægte hypertext, som karakteriseres ved hjælp af begreberne: hypertextualitet, multimodalitet og interaktivitet.

⁵ Frans Gregersen ved fremlæggelsen af rapporten Fremtidens danskfag

⁶ Doctor of Philosophy in Communication maj 2000 ved University of Massachusetts med titlen: Media literacy in cyberspace: Learning to critically analyze and evaluate the internet. Har udgivet titlen : Developing Media Literacy in Cyberspace: Pedagogy and Critical Learning for the Twenty-First-Century Classroom 2002.

⁷ Oprindelig beskrevet i Developing Media Literacy in Cyberspace: Pedagogy and Critical Learning for the Twenty-First-Century Classroom 2002. Her gengivet fra Jeppe Bundsgaard et al: Kompetencer i dansk side 62

⁸ Begreberne er inspireret af Anders Eklöfs begreber retorisk, rituel og udøvende bevidsthed, som han beskriver dem i kandidatafhandlingen: Medvetande och kultur en studie av hur högstadieelever arbetar med källkritik på material från nätet. 2002. Högskolan Kristianstad. Institutionen för beteendevetenskap 11 To centrale navne: Prenksy, M. (2001a): Digital Natives, Digital Immigrants. I

⁹ R. Navarro-Prieto et al.: Cognitive strategies in Web searching 1999 i YOUTH INFORMATION SEEKING BEHAVIOR s. 172

¹⁰ Begreberne er hentet fra min bog Henny Stouby: På nettet i dansktimen. Dansk lærerforening. Udfoldes i Johnsen m.fl. : Kundskabens tekster. Universitetsforlaget 1998 kap. 4

Litteratur

Vores projekt foreligger i rapportform på Nationalt Videnscenter for Lærings hjemmeside www.videnomlaesning.dk – under projekter

Henny Stouby: *På nettet i dansktimen – anslag til en danskfaglig internetdidaktik*. Dansk lærerforening. 2007

Jeppe Bundsgaard: *Kommunikationskritisk kompetence*. I bogen: *Kompetencer i dansk*. Gyldendal 2009

